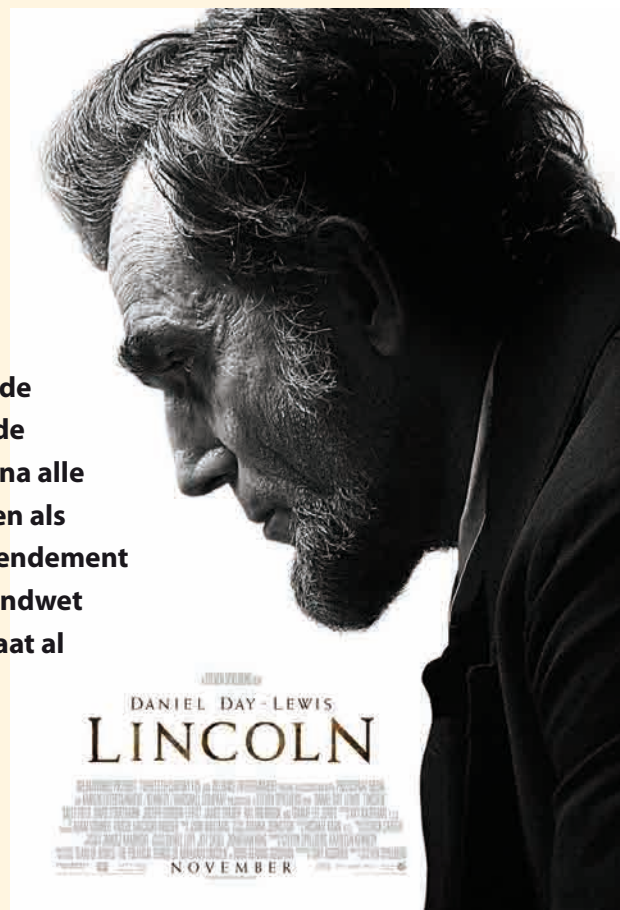

The Great Emancipator

Oscarwinnende film toont einde slavernij en einde Lincoln

Abraham Lincoln heeft zijn bijna bovenmenselijke status in de eerste plaats te danken aan het dertiende amendement op de grondwet. De *Emancipation Proclamation* uit 1863 was in bijna alle staten van kracht. Maar omdat die gezien zou kunnen worden als tijdelijke oorlogsmaatregel, wilde Lincoln het dertiende amendement erdoor krijgen. Dit zou de bevrijding van de slaven in de grondwet vastleggen. Het amendement was in april 1864 door de Senaat al aangenomen, maar stuitte in het Huis op felle tegenstand. *Lincoln* toont de hevige emoties rondom deze kwestie.

Het [dertiende amendement – NvdS] is de belangrijkste maatregel van de negentiende eeuw. Aangenomen door middel van corruptie, die werd gesteund en aangemoedigd door de onberispelijkste man van Amerika.' Met deze woorden viert Thaddeus Stevens in *Lincoln* de aanstaande afschaffing van de slavernij, tot stand gebracht door president Lincoln. Stevens, een radicale republikein die tot dat moment compromisloos streed voor de volledige gelijkwaardigheid van blank en zwart, heeft voor deze overwinning zelf zijn trots opzij geschoven. Om de beslissende tweederde meerderheid te verkrijgen in het Huis van Afgevaardigden heeft hij verklaard dat hij slechts streeft naar de gelijkheid voor de wet van zwarte en blanke Amerikanen: voor het bereiken van zijn levensdoel is hij bereid alles te zeggen.

Over Lincolns opvattingen over zwarten en slavernij is veel beweerd. In zijn jonge jaren was hij aanhanger van de beweging die voormalige slaven naar Liberia wilde laten verhuizen, vooral uit zorg over de sociale implicaties van de bevrijding van slaven. Dit plan bleek praktisch niet uitvoerbaar, en tijdens de Burgeroorlog leek het ongepast om de zwarte regimenten van de Unie voor hun inzet te belonen door hen uit de Verenigde Staten te zetten. Sinds de *Emancipation Proclamation* was het officiële beleid van de Unie om regimenten te rekruteren uit bevrijde slaven. Met de opmars van de troepen van de Unie in het Zuiden waren uiteindelijk alle drie miljoen slaven van de Confederatie bevrijd. Lincoln was ervan overtuigd, zo schreef hij aan Andrew Johnson, dat alleen al de aanblik van tienduizenden zwarte soldaten de zuidelijke opstandelingen zou ontmoedigen.

In de film is Lincolns opmerking in beeld gebracht: een regiment zwarte soldaten kijkt zwijgend en minachtend neer op onderhandelaars van de Confederatie.

Worsteling

De film beslaat de vier laatste maanden van de Burgeroorlog, vanaf januari 1865 tot aan Lincolns dood in april. De focus ligt vooral op de worsteling van Lincoln om voldoende medestanders in het Huis van Afgevaardigden te vinden voor de afschaffing van de slavernij in alle staten. Dat levert een soms heel gedetailleerd relaas op van de discussies tussen voor- en tegenstanders over de wenselijkheid van een snelle vrede boven de republikeinse eis van een einde aan de slavernij. Als de vrede snel gesloten wordt, stopt het massale bloedvergieten; met dat doel zijn onderhandelaars van de Confederatie op weg ►

Nicole van der Steen is redacteur van Kleio.

naar Washington. Lincoln houdt dit verborgen voor de Afgevaardigden om ze te kunnen doordringen van de urgentie van zijn amendement en een vrede op dit moment zou betekenen dat de zuidelijke staten hun slaven kunnen houden. Amerikaanse kinderen krijgen dit deel van hun geschiedenis waarschijnlijk met de paplepel ingegoten, voor een Nederlands publiek is het vooral het eerste half uur even doorbijten. Daarna wordt het verhaal intrigerend: de acteurs geven hun personages diepgang en karakter, waardoor de kijker wordt

meegezogen in hun beweegredenen. De weinige beelden van slagvelden uit de Burgeroorlog en van alle daaruit voortvloeiende ellende maken Lincolns race tegen de klok voorstelbaar. Omdat dit stukje geschiedenis zo nadrukkelijk tot het Amerikaanse erfgoed behoort, lijkt het onvermijdelijk dat Lincoln in deze film tot een halve heilige wordt gemaakt. Daniel Day Lewis speelt hem als een milde, wijze man, met een bovengemiddelde intelligentie en een subtiel gevoel voor humor. De onuitwisbare indruk die hij maakte

op zijn tijdgenoten is voortdurend voelbaar. Maar mythische proporties krijgt hij nu ook weer niet: hij verliest soms nadrukkelijk zijn geduld, houdt een woedeaanval nog maar net in de hand en behandelt zijn oudste zoon stug en afstandelijk. Wanneer er een besluit moet vallen, is bij de zoveelste anekdote van Lincoln op de gezichten van zijn medewerkers de ergernis te lezen. Er wordt evenmin verbloemd dat Lincoln alle middelen inzette om afgevaardigden op zijn hand te krijgen, tot en met omkoping: 'Ik ben de president van de Verenigde Staten, bekleed met immense macht. Jullie zullen me die stemmen bezorgen!' brult hij tegen zijn veldwerkers.

Mevrouw Lincoln

Nieuw in deze film, na alles wat over Lincoln en zijn gezin op schrift en film is vastgelegd, is de nadruk op de emoties van de hoofdrolspelers. Ze zijn echte mensen met hun sterke en zwakke kanten, wier motieven ineens inzichtelijk worden. Over het gezin Lincoln is bekend dat de vier zoons met veel

Boven: Tommy Lee Jones als Thaddeus Stevens. Onder: Daniel Day Lewis won een Oscar voor zijn rol als Abraham Lincoln.

liefde en vrijheid werden opgevoed. Mary Todd-Lincoln daarentegen is herhaaldelijk beschreven als een hysterische, labiele feeks die haar man depressief maakte. In deze film zijn de nieuwste onderzoeken naar haar persoon verwerkt. Deze Mary (gespeeld door Sally Field, die sprekend op haar lijkt) is een emotionele, maar sterke en intelligente vrouw die zich niet laat intimideren. Ze lijdt na een ongeluk aan hevige hoofdpijnen, maar niet aan gekte, hoewel ze mentaal veel te verduren heeft gekregen. Van Lincolns zoons overleed eerst Edward, vier jaar oud. De elfjarige William, het derde kind, overleed in 1862. De jongste zoon Thomas overleefde zijn vader, maar stierf als achttienjarige aan hartfalen. Alleen de eerstgeboren zoon, Robert, werd volwassen en kreeg nakomelingen.

In dat licht is het geen wonder dat Mary het leven soms nauwelijks aankon, ze schijnt haar verdriet nogal ongeremd te hebben geuit. In de film krijgt het een belangrijke plaats in het verhaal. Ze durft niet naar haar gasten in het Witte Huis, omdat haar Willie tijdens zo'n receptie overleed. Maar ze gaat toch en zet daar Thaddeus Stevens op zijn nummer met een verbaal hoogstandje. Haar beweegreden om de oorlog door middel van het dertiende amendement zo snel mogelijk te beëindigen, is haar oudste zoon die in die oorlog wil vechten. Ze zet overtuigend haar echtgenoot onder druk, omdat ze niet ook nog dit kind kan verliezen. Als Robert zijn vader verwijt dat hij hem alleen uit de oorlog wil houden omdat Mary hem daartoe dwingt, fluistert Lincoln achter zijn rug dat hij diezelfde angst heeft. Lincoln is hier een toegewijde vader, die zich tegenover zijn oudste zoon geen houding kan geven, maar zijn jongste knuffelt en koestert. En hij wás depressief, maar dat blijkt verklaarbaar.

Thaddeus Stevens

Thaddeus Stevens wordt fascinerend getypeerd door Tommy Lee Jones: een cynische oude man die zijn tegenstanders regelmatig verbaal met de grond gelijk maakt. Dat Stevens in werkelijkheid zeer verlichte opvattingen had, komt niet erg uit de verf. Maar dat hij zich heeft vastgebeten in zijn nobele doel en daar ver voor gaat, is helemaal geloofwaardig. De film zet de kijker even op het verkeerde been: Stevens lijkt een slavin te hebben, maar de zwarte vrouw die zijn jas aanneemt blijkt zijn (vrije) huishoudster en geliefde. In werkelijkheid was deze Lydia Hamilton Smith bijna blank, een zogenaamde 'quadroon'. Destijds werden mensen met zo weinig 'zwart bloed' echter wel degelijk als zwart aangemerkt.

'Lincoln is een film die vooral veel zegt over het Obama-tijdperk'

De andere zwarte vrouw die een rol speelt in dit verhaal, is Elizabeth Keckley, de coupeuse en vertrouweling van Mary Lincoln. In de film is ze zachtaardig en nobel; aan de vriendschap met de *first lady* kwam in werkelijkheid een einde door het onthullende boek dat Elizabeth over haar schreef. Aan het einde van de film ziet Lincolns zwarte assistent hem weglopen naar de voorstelling in Fords theater waar hij de dood zal vinden, zes dagen na de vrede met de Confederatie. Het laatste en veelzeggende beeld van de grote president is dat van een vermoeide en kwetsbare man.

Lincoln is een film die vooral veel zegt over het Obama-tijdperk. Er is ruimte voor een episch verhaal over de *Great Emancipator*, en vooral voor een eigentijds beeld van de Afro-Amerikanen die in dat verhaal de hoofdrol speelden. ■

Bruikbare scènes

Aan het begin van de film spreekt Lincoln met een paar gekleurde rekruten, een van hen is heel assertief en intelligent. Hij beweert dat zwarten pas honderd jaar later officieel gelijke rechten zullen hebben. Hier zie je Spielberg een trucje uithalen met kennis achteraf. Na de oorlog bezoekt Lincoln een slagveld vol besneeuwde hopen met gesneuvelde soldaten.

De Afgevaardigden krijgen door dat de onderhandelaars van de Confederatie gearriveerd zijn en vragen Lincoln in grote haast om opheldering. Lincoln reageert met een briefje dat op allerlei manieren kan worden uitgelegd. De scène waar voor en tegen het amendement wordt gestemd en het ten slotte aangenomen blijkt, is spannend en meeslepend.

Stevens' verbale aanvaringen met de andere Afgevaardigden zijn zeer de moeite waard.

De scènes waarin Afgevaardigden worden omgepraat, omgekocht en gechanteerd om voor te stemmen geven een prachtig inzicht in hoe prozaïsch dit proces eigenlijk was. De triomf was er niet minder om, maar het ging dus allesbehalve vanzelf.

Een opvallende scène is die waar de Afgevaardigden helemaal uit hun dak gaan bij het vooruitzicht van vrouwenkiesrecht, wat nog onvoorstelbaarder blijkt dan burgerschap voor zwarten.

Op de vredesconferentie van februari 1865 met vertegenwoordigers van het Zuiden blijkt Lincolns absolute weigering om de Confederatie te erkennen. Hij verzet zich hevig tegen een plan om de zwarten een onderschikte status te geven.